

Nr 384.

Av herrar Svensson i Stenkyrka och Nilson i Spånstad, *angående utredning av frågan om förbättring av den pedagogiska utbildningen för blivande läroverkslärare.*

Det är en obestridd svaghet i vårt undervisningsväsende, att lärarna vid högre läroanstalter, läroverk och realskolor m. fl. icke erhålla tillfredsställande pedagogisk utbildning. Däremot erhålla blivande folkskollärare vid folkskoleseminarierna en relativt grundlig utbildning i konsten att undervisa. På kursplanerna vid dessa utbildningsanstalter ges stort utrymme åt psykologi och pedagogik, och eleverna vid dessa anstalter bibringas dessutom praktisk färdighet i undervisning genom att under överinseende av lärarna undervisa vid seminariernas övningsskolor. De blivande läroverkslärarna ha icke någon möjlighet att innan de avlägga examen erhålla någon praktisk utbildning för sina kommande arbetsuppgifter som pedagoger. Den pedagogiska utbildning, som kommer dem till del, är den teoretiska kurs i psykologi och pedagogik, som är obligatorisk för filosofisk ämbetsexamen. Denna kurs är för kort för att kunna vara till verkligt gagn för de studerande.

Sedan vederbörande avlagt ämbetsexamen, söka de sig ut till läroverken som extralärare. När de börja sin tjänstgöring där, äro de i regel tämligen främmande för undervisningsmetoderna och tvingas att på egen hand söka utforma någon metod. Har den unge extraläraren naturlig fallenhet för lärarens yrke, blir metoden kanske någorlunda tillfredsställande, saknar han dylika anlag, blir det oftast ingen metod alls. Detta är icke sagt som kritik mot dessa lärare, felet är naturligtvis, att de icke erhållit någon praktisk utbildning för de arbetsuppgifter, som krävas av dem. Och någon verklig handledning och hjälp av sina äldre lärarkamrater torde de i regel heller icke erhålla. Dessa ha sin egen tjänst att sköta, och det blir ingen tid över för dem att ta hand om de unga och oerfarna lärarna.

Sedan en extralärare under några år tjänstgjort vid en eller flera läroanstalter, får han genomgå den s. k. provårskursen vid något av våra provårsläroverk. Under detta år skall han erhålla praktisk utbildning för läraryrket. Denna utbildning blir emellertid mycket otillfredsställande. Provårskursen kommer alldeles för sent. Tillströmningen av kandidater till denna kurs har varit mycket stor under senare tid. Först

efter minst fem läsårs tjänstgöring har en lärare haft möjlighet att bli antagen till provårskurs. Möjligen har under de allra sista åren en förbättring inträtt, så att lärare med mindre än 5 års tjänstgöring kunnat bli antagna för genomgång av provårskursen. Någon utbildning i ordets egentliga mening torde det heller inte bli under provårskursen. Lärarna vid provårsläroverket skola överta de lektioner provårskandidaten ge, ingripa rättande och utöva kritik av undervisningen samt sedan betygsätta deras pedagogiska förmåga. Det torde bli mera kritik än handledning. Med all uppskattning av den betydelse, som påpekandet av fel och brister i undervisningen har, måste det dock sägas, att en verklig undervisning i konsten att undervisa måste vara det väsentliga i en praktisk utbildning av lärare. Kritiken måste sedan komma som ett nödvändigt komplement till handledningen. Värdet av provårskursen sättes också ned därigenom att provårskandidaterna under flera år varit nödsakade att utan ledning av erfarna lärare utexperimentera egna metoder för sin undervisning. Om dessa metoder äro olämpliga, vilket de tyvärr i många fall äro, blir det sannerligen inte lätt för provårskandidaten att under provåret lägga om sin undervisningsmetod så att den blir effektiv. Därför uppstå ständiga irritationsmoment mellan lärarna vid provårsläroverken och provårskandidaterna.

Den bristfälliga pedagogiska utbildningen för med sig, att resultatet av läroverkens undervisning ofta blir sämre än vad det hade kunnat bli, om lärarna praktiskt tränats för sina uppgifter redan från studieåren vid universitetet. Universitetsmännen klaga över den sjunkande bildningsnivån vid läroverken, och målsmännen äro bekymrade över den höga procenten underbetyg för eleverna under terminerna och över de många kvarsittningarna. Det skulle vara orättvist att påstå, att alla dessa klagomål ha sin orsak i lärarnas bristfälliga pedagogiska utbildning, men denna är i alla händelser en bidragande orsak. Det kan nämligen påvisas många fall, där en läroverkselev, som blivit kvarsittare, »lästs upp» av folkskollärare, som nått mycket goda resultat med sin privatläsning med eleverna.

Mot bakgrunden av de här relaterade förhållandena framstår en omläggning och effektivisering av lärarutbildningen för blivande läroverkslärare som ofrånkomlig. Det är ett berättigat krav föräldrar och målsmän kunna ställa, och det torde vara högst sannolikt att lärarna själva med stor tillfredsställelse skulle hälsa en sådan omläggning. Många lärare torde vara starkt medvetna om bristerna i sin praktiskt-pedagogiska utbildning och känna sig besvärade av dessa. Likaså torde det råda stor enighet, åtminstone bland de yngre lärarna, om att den s. k. provårskursen i sin nuvarande utformning är praktiskt taget värdelös. Den utgör också ekonomiskt en svår belastning för de unga lärarna, emedan de icke erhålla någon lön under de år, de genomgå denna kurs.

Det är inte vår avsikt att här söka dra upp några bestämda riktlinjer för hur den praktiska utbildningen av ifrågavarande lärarkategorier skall ordnas, det bör bli föremål för en grundlig utredning. Men så mycket kan sägas, att denna utbildning bör ske, innan den blivande läraren erhåller kompetens för utövande av lärarens yrke. Den bör således meddelas jämsides med studierna för ämbetsexamen. En lösning av denna fråga måste givetvis också taga hänsyn till universitetslärarnas kompetens för uppgiften att praktiskt utbilda läroverkslärare. Universitetslärarna måste i första hand vara forskare, deras pedagogiska uppgifter måste komma i andra hand. Därför måste det undersökas, huruvida särskilda speciallärare böra anställas för att sköta lärarkandidaternas praktiska utbildning. Att förflytta läroverksutbildningen från universitetet och högskolorna till särskilda seminarier är en linje, som vi bestämt avvisa. Detta skulle innebära en kulturell nedrustning med betänkliga följder för vårt kulturliv.

Frågan om en omläggning av lärarutbildningen har redan varit föremål för utredning. 1936 års lärarutbildningssakkunniga avlämnade 1938 ett betänkande med förslag till genomgripande omläggning av utbildningen för ämneslärare för de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. Den största förtjänsten hos detta betänkande ligger däri, att de sakkunniga velat åstadkomma ett lämpligt urval bland dem, som önskade ägna sig åt lärarbanan för att på så sätt förebygga, att personer, som icke ägde förutsättningar för lärarbanan, sökte sig in på densamma. Detta är förvisso en angelägen uppgift, men de sakkunniga valde för att uppnå detta mål en väg, som icke kan rekommenderas. De föreslogo nämligen omfattande spärr- och gallringsanordningar vid intagning till den akademiska lärarutbildningen. Det måste anses vara mycket olämpligt att söka hindra personer att ägna sig åt akademiska studier, om de så vilja. En student kan äga en utpräglad vetenskaplig begåvning men vara olämplig för det pedagogiska facket. Eller han kan äga fallenhet för andra uppgifter i samhällslivets tjänst för vilkas fullgörande akademisk utbildning är värdefull. Därför måste i fråga om rekryteringen av läroverkslärarbanan urvalet ske under studierna vid universitetet. Skolöverstyrelsen har senare framlagt ett förslag till praktisk utbildning av läroverkslärarna, men någon definitiv nyordning av denna utbildning har icke kommit till stånd.

En ny grundlig och allsidig utredning av frågan är fördenskull enligt vår mening påkallad. Den nu arbetande stora skolutredningen torde förmodligen icke komma att taga upp denna fråga till behandling, emedan redan ett par förslag föreligga, och det icke ingår i direktiven för denna utredning att syssla med ärendet. Då redan mycket utredningsmaterial föreligger, torde denna nya utredning icke behöva bli särskilt kostsam eller tidsödande. Ingenting hindrar för övrigt att skolutredningen får i uppdrag att verkställa densamma.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att en allsidig utredning verkställes av frågan hur den pedagogiska utbildningen för blivande läroverkslärare och med dem jämställda lärare skall kunna förbättras.

Stockholm den 23 januari 1945.

Per Svensson
i Stenkyrka.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.
